

Љубиша М. Деспотовић^[1]

Институт за политичке студије
Београд (Србија)

УДК 3327:303.01"19"

329.12:21.6/8

Прегледни научни рад

Примљен: 01/12/2020

Прихваћен: 09/12/2020

doi: 10.5937/napredak1-29664

Доприноси америчке теоријске мисли дисциплинарном конституисању савремених међународних односа

Сажетак: У раду ћемо исказати и аргументативно доказати пресудан допринос америчке теоријске мисли дисциплинарном конституисању савремених међународних односа као политиколошке дисциплине. Посебно ћемо разматрати три важна правца теоријског истраживања међународних односа, историјског, систематског и нормативног. Нарочита пажња биће посвећена либералној и реалистичкој школи мишљења, и њеним најважнијим теоријским увидима о карактеру међународних односа, особито након Другог светског рата.

Кључне речи: савремени међународни односи, либерализам, реализам, неореализам, САД, баланс силе

Допринос америчких теоретичара проучавању савремених међународних односа у XX веку може се сматрати кључним. Не чуди стога оцена неких ауторитета из те области који сматрају да се читава нова научна дисциплина која проучава те односе, а особито њен развој након Другог светског рата, може сматрати америчком научном дисциплином. Ниједна друга земља није као САД тако ауторски доминирала у њеном теоријском конституисању, научном развоју и дисциплинарном утемељењу.

Историјски приступ проучавању савремених међународних односа

Главна карактеристика овог приступа истраживању међународних односа фокусирана је на историју дипломатских односа као и на обиље документарне грађе коју она нуди. Логично, приступ се ширио и на анализу политичке историје која тематизује међународне односе, историју ратова, међународне конгресе, и уопште на све што би проучавање политичке прошлости деловања

[1] despotlj@stcable.net

држава као међународних субјеката могло да допринесе разумевању њиховог понашања у домену спољнополитичке праксе. Бројни су покушаји да се у оквиру оваквог приступа изврше извесне систематизације понашања у историји међународних односа, утврде обрасци и фактори која га дефинишу и оствари извесна доза њихове примене на будуће међународне догађаје.

Извесна ограниченост оваквог приступа у проучавању политичке историје везана је за саму природу добијених резултата, и њихову *темјоралну условљеност*, јер су управо таква сазнања често непримењива у домену антиципације будућих догађаја. Тешко је утврдити константе политичког понашања држава и других субјеката међународних односа, а још теже те константе пројектовати као могући теоријски репер за будућност међународних односа. Флуидност, несталност, контингенција, и напосе слобода избора праваца деловања међународних актера најчешће су неухватљиви за овакву врсту теоријског приступа и доносе више проблема него реалних користи. Историјски догађаји у међународним односима који су већ завршени, фиксирани су и њихова коректна научна анализа може да нам каже доста, али покушаји прављења аналогije са савременим дешавањима или пак антиципације будућег развоја прилично је непоуздано. О томе методолошки врло јасно сведочи и Пол Кенеди (Paul Kennedy) када каже: „али проблем који историчари – за разлику од политиколога – имају док се носе са општим теоријама је тај да су докази из прошлости скоро увек суштински разнолики да би допустили 'тврде' научне закључке“ (Kenedi, 1999, str. 16).

Систематски приступ проучавању међународних односа

Систематски приступ проучавању међународних односа полази од става да у међународном општењу субјеката (СМО – савремени међународни односи) постоје извесни стални обрасци или правилности које се испољавају у различитим периодима тих односа и који не зависе од фазе њихове конкретизације, односно представљају неку врсту *сйрукйуралне констйантйе независне од темјоралне димензије њиховој йојављивања*. Неке од таквих правилности или структуралних константи биле би, према тумачењу Радована Вукадиновића, на пример: баланс силе, биполарност и универсализам.

а) Баланс силе се узима као „најтрајнији систем међународних односа од стварања модерне државе“. Чак би се рекло да заступници ове теорије сматрају да је сила главни структурални фактор у међународним односима, основни покретач тих односа, и то још од старих времена па све до данас. Баланс силе је концепт у коме доминира став да се међународни мир гради управо на равнотежи силе између супарничких табора, и да тај баланс одржава свет у релативно стабилној ситуацији у којој је мир и даље главни циљ и претежно стање коме се тежи. Равнотежи доприносе и мање државе својом активном сарадњом, те сврставањем у поједине савезничке организације, јачајући међународне блокове и доприносећи на свој начин таквој политици баланса силе. Често се у историји међународних односа као добар пример баланса силе, односно равнотеже моћи, наводи поредак формиран у

XIX веку, у периоду између Бечког и Берлинског конгреса. Сваки дисбаланс силе значао био покретање ратних механизма јер недостатак *контрабалансирајућих снага* у међународни односима најчешће значи почетак решавања међународних проблема снагом оружја у том тренутку јаче стране или бар оне која сматра да то јесте.

б) Биполарност је такав приступ проучавању међународних односа који свет посматра кроз оптику постојања двају јаких центара политичке моћи који један другог обуздавају, контролишу и пацификују упркос бројним капацитетима тврде моћи коју поседују. Дobar пример таквих односа је период тзв. хладног рата. Иако бременим многим проблемима, он је био и остао период стабилног мира у многим деценијама након Другог светског рата управо јер је механизам биполарне равнотеже снага радио свој посао, сматрају присталице ове теорије. Овакав теоријски приступ губи из вида чињеницу да је биполарност својство само једног периода у развоју међународних односа, те нема, нити може да има, универзалност. Често се, као што је то и данас случај, свет међународних односа гради из различитих поредака моћи, најпре биполарности у време хладног рата, затим монополарности и постојања једног светског хегемона оличеног у империјалној структури САД након рушења Берлинског зида, те новој ери мултиполарности која се гради ту пред нашим очима и која ће за мање од једне деценије постати доминантан поредак геополитичке моћи у свету.

в) Универзалност је такав теоријски приступ проучавању међународних односа који свој

основни теоријски став постулира на тражењу упоришта у прошлости међународних односа и политичке историје великих империјалних структура моћи као и друштвених формација изграђених на њима. Као чест пример за проучавање таквих формација из прошлости узима се стари Рим и његов универзалистички концепт *Pax Romana*, који је одређивао односе унутар империје и нивелисао их овако схваћеним концептом универзализма. *Теоријски концепт универзализма* настао је на простору САД, почетком XX века, када су ушли у фазу превладавања доктрине *изолационизма* и градили све јасније свој империјални програм доминације у међународним односима под универзалистичким принципом *Pax Americana*. Реч је у ствари о првим наговештајима концепта тзв. светске владе или новог свеског поретка моћи који треба да се гради под доминантном вођством САД. Идеја светске заједнице, светске владе, и светске администрације постаје идеја окосница оваквог приступа посматрања нове архитектуре света који ће се градити у будућности. Као институционална претходница таквог поретка нових међународних односа у свету настали су прво Лига народа након Првог светског рата и Организација уједињених нација након Другог светског рата. Из ове перспективе посматрања структуре међународних односа, у последњем веку јасно се уочавају намере планетарне доминације САД, која империјалне планове пројектује под маском универзалистичког принципа грађења мира и нових односа сарадње у свету, притом се све време примарно руководећи реализацијом властитих националних интереса.

Нормативни приступ проучавању међународних односа

Нормативни приступ проучавању међународних односа полази од претпоставке да без обзира на то о којој је фази тих односа реч, у њима постоје извесни стандарди, норме и правила који те односе одређују, уређују и усмеравају. Аутори који баштине овај приступ сматрају да су за то кључни тзв. историјски детерминизам и доминација силе, који заједно детерминишу одређени оквир нормативног понашања у светској политици. У оквиру ове школе мишљења постоје два различита концепта разумевања нормативизма у међународним односима. Један је идеалистички, а други реалистички концепт.

а) Идеалистичко-либерални концепт се везује превасходно за америчке теоретичаре, али и за америчког председника Вудроа Вилсона (Woodrow Wilson), који је кроз принципе тзв. *либералног идеализма* заговарао снажнију улогу међународних институција, међународног права и ефикасне међународне организације која ће довести до већег степена извесности и контролисаног развоја. Присталице тог концепта на свет сложених међународних односа гледају кроз призму либералних идеја, сматрајући да је исправна аналогија са позицијом појединца у демократском друштву. Тај идеал требало би да следе и државе у међународним односима, и то таман тако и толико колико је то могуће и појединцу у свом друштвеном окружењу.

„Идеалисти приступају међународним односима на основи истих стандарда какви се примењују и према појединцима у друштву. Ствари су у међународним односима добре или

лоше, праведне или неправедне, моралне или аморалне. Из тога се извлачи основни захтев да би било могуће створити такав свет у коме би се и државе понашале тачно онако као и појединац, држећи се моралних начела, која су иначе карактеристична за човека“ (Vukadinović, 2004, str. 41). У историји социјалних идеја такав став су баштинили Дејвид Хјум (David Hume) залагањем за укидање протекционизма, Адам Смит (Adam Smith) залагањем за слободну трговину у свету, Жан Жак Русо (Jean-Jacques Rousseau) својом борбом за укидање насиља (антрополошки оптимизам русоовског типа), а нарочито Имануел Кант (Immanuel Kant), који се у делу *Вечни мир* залаже за поштовање универзално ваљаних права као обавезујућих за све државе, јер је њихово поштовање основа постизања и одржавања светског мира. Џон Лок (John Locke) такође у свом знаменитом делу *Две расправе о влади* (1689) износи јасан став либерализма који постаје његов базични постулат и основа сваког демократског друштва: „Власт се може пренети на одређену особу или групу људи само уговором, а не ’Божијом објавом’ или миропомазанјем“ (Proković, 2018, str. 68).

Темељи Локовог демократског поретка власти почивају на следећим принципима:

– политичка власт је световног порекла, она почива на споразуму људи као припадника политичке заједнице.

– правни и политички поредак служе постизању људске добробити и одговарају рационалним начелима ума.

– постоје урођена, природна људска права које мора поштовати свака државна власт.

– природна права људи не зависе од државе, она је само њихов јемац и заштитник.

Либерализам је, дакле, главна идеолошка матрица у чијем контексту се развио овај теоријски приступ истраживању међународних односа. Базна суштина либералних вредности кодификована је још у Декларацији о правима човека и грађанина Француске буржоаске револуције из 1789. године, а свакако и став да се „начела сваког суверенитета налазе једино у народу. Нико, ниједна особа не може вршити ауторитет који не проистиче из народа“. Све те вредности и принципи недвосмислено се истичу у Декларацији о независности САД из 1776. године, где се каже да „људи стварају државе и организују праведну власт“ и да ако је нека „власт штетна, они могу да је замене, укину и установе нову државу“. То особито снажно говоре тзв. очеви оснивачи САД, Џејмс Медисон (James Madison), Џон Џеј (John Jay) и Александер Хамилтон (Alexander Hamilton) у својим знаменитим *Федералистичким списима* (Hamilton, Madison, Džej, 1981).

Стенли Хофман (Stanley Hoffmann) сматра да се либерални приступ међународним односима гради преваходно на вредностима „уздраности, компромиса и мира“, јер је за присталице либералног приступа „леgitимна само она политика на коју појединац пристане да се води у његово име...“ (Proroković, 2018, str. 67). Одређујући либерални приступ проучавању међународних односа Џон Ајкенбери (John Ikenberry) истиче пет водећих либералних принципа: „демократски мир, слободна трговина, међузависност, међународне институције и заједничке вредности“. Тиме

се утемељује став либерала да *демократске државе не рађују између себе* и да због тзв. демократске процедуре доношења одлука и њихове обавезне легитимности унутар неке демократске земље, оне нужно контролишу и спољну политику, градећи тако оно што називају „демократским миром“. Ајкенбери је доследно својим теоријским и идеолошки ставовима критиковао америчког председника Џорџа Буша и његову „неоимперијалну велику стратегију“, подсећајући да су САД градиле након Другог светског рата своју хегемонију како би свет преобликовале по мери сопствених интереса. Оне су то чиниле агресивно и брутално. Због тога САД морају, сматра он, да „обуздају моћ“ и да делују као „невољна суперсила“ (суперсила против своје воље – „reluctant superpower“) и чине уступке слабијим државама како би обезбедиле њихово учешће у систему, што није био случај са Бушовом администрацијом и спољнополитичком доктрином која је примењивана (Proroković, 2018, str. 77).

Ову либералну оптимистичку визију међународних односа до неслућених граница идеолошког оптимизма без стварног чињеничног покрића ширио је Френсис Фукујума (Francis Fukuyama), посебно у својој књизи *Крај историје и последњи човек* из 1992. године. Сматрајући да је либерализам тријумфовао и да су остале политичке идеологије, а нарочито социјалистичка, историјски поражене, нови либерални талас запљуснуће све континенте и државе и на такав начин променити досадашњу међународну праксу сукобљавања око идеолошких разлика. Либерални капитализам је тријумфовао, сматра он, и са собом донео

перспективу решавања економских, социјалних и финансијских проблема који ће довести до „краја историје“ и спречавања обнове старих сукоба. Своје ставове у нешто блажој форми поновио је и 2014. године после обиља утемељених теоријских критика. Фукујама и даље сматра да „ће све земље пре или касније прихватити либерално-демократски образац, односно да ће се, у ширем контексту посматрано, окончати идеолошка еволуција човечанства, што ће донети 'крај историје' у облику у којем смо историјску науку познавали до сада“ (Proroković, 2018, str. 77).

У контексту либералног приступа проучавању међународних односа посебно место заузима и тзв. либерални институционализам, коме је својствено да осим држава, као главних субјеката у међународним односима, посебно место у истраживањима поклањају међународним институцијама и невладином сектору. „Зато се либерални институционализам окреће ка новим актерима и новим односима, а пре свега се занима за питање међународних организација, интеграција и стварање интеграционих средина између држава“ (Proroković, 2018, str. 80). Либерални институционалисти превасходно истичу значај тзв. наднационалних тела и институција, које виде као главно средство повезивања између држава и постизања (изградње) глобалног мира. То се, према њиховим схватањима, приписује све већој аутономији у одлучивању и делатности међународних институција за које се претпоставља да ће бити рационалније, одговорније и мање субјективне у свом раду од националних држава и њиховог природног егоизма. Стога се они залажу за јачање транснацио-

налне, прекограничне сарадње, која би требало да трансцендира национални ниво организовања држава и тако постигне ефикаснију, бржу и наводно транспарентнију сарадњу и развој читавих региона. „Сарадња се тако постепено проширује, али и продубљује, смањујући изгледе за отворено сукобљавање страна укључених у овај процес.“ Као добар пример они често истичу Европску унију која је управо настала из ранијих Европских удружења као што су заједница за угаљ и челик, Европске економске заједнице, заједнице за атомску енергију и сл.

б) Реалистички приступ у проучавању међународних односа полази од јасних ставова да је свет несавршен, да је људска природа проблематична (антрополошки песимизам макијавелијевског типа), да у том свету доминирају *сила* и *насиље*, те да у таквом окружењу свака држава може остваривати интересе сходно својој снази. Историјски то су експлицитни ставови који сежу још од Платона, који допушта држави оличеној у њеном политичком вођству да *лаже* у међународним односима уколико је то у складу са њеним виталним интересима, Тукидида, који са позиције утилитарне релативизације моралних вредности, поручује да за државу „ништа није неразумно што је корисно“ њеним интересима, а такође и Макијавелија, који у делу *Il Principe* брани идеју да свака држава ради остварења својих виших интереса има право и треба да одбаци све религијске и моралне норме које би је спутавале да их реализује. Макијавели је често чак и у стручној литератури погрешно оптуживан као творац аксиолошког принципа да *циљ ојравдава средство*. Иако је био аморалиста

у политици, он се није залагао за *језуитски аксеолошки принцип да циљ ојравдава средство*, већ за праксеолошки принцип који је инсистирао на ставу да *средство мора бити саобразно циљу* ако желимо да га остваримо у политичким стварима. Ту традицију мишљења касније је наставио и Франсис Бејкон (Francis Bacon), који тврди да је *сила* основна константа у међународним односима, а експанзија и вештина ратовања њени пратећи и најважнији атрибути. Рат је, према његовом мишљењу, здрава реакција и у рату држава повремено вежба своје наводно државно здравље и јача свој међународни потенцијал.

У америчкој верзији ове школе мишљења, само много касније, ревностни настављач био је Николас Спикмен (Nicholas J. Spykman), један од главних теоретичара силе и творца америчке експанзионистичке геополитике. Сви припадници ове школе, укључујући и њега, у главни фокус своје аргументације стављају категорију националних интереса. „Национални интерес поставља се као највиша вредност за коју је држава спремна у свакој ситуацији употребити сва расположива средства. У одбрани и реализацији националног интереса готово да је све допуштено, па се он на неки начин појављује као трансцеденталан циљ спољне политике“ (Vukadinović, 2004, str. 42).

Један од највећих заговорника реалистичког приступа био је амерички професор Ханс Моргентхау (Hans J. Morgenthau), који се у делу *Politics Among Nations* залагао за концепт и принцип интереса дефинисаног терминима силе. У међународним односима „не постоје истине већ само мишљења“, тврдио је. Политика

једне државе, а поготово спољна, успоставља се далеко изван вредносних кодова религије, морала, естетике, па чак и економије. Државници, сматрао је он, делују кроз призму интереса дефинисаних посредством силе и реализованих путем ње, а досадашња историја међународних односа најбоља је потврда те тврдње. „Скрећући пажњу на интерес и силу, реалистична је теорија истакнула главну улогу држава у међународним односима и њихово значајно место, али једнако тако запала у *фетишизам силе*, не покушавајући да се та категорија одреди ширим друштвено-политичким и економским релацијама“ (Vukadinović, 2004, str. 44).

„За Моргентхауа је међународна политика једноставно политика силе и без обзира на то шта државници и народ желе да остваре и какве циљеве имају пред собом, најефикаснији инструмент је сила, односно моћ којом располажу“ (Proroković, 2018, str. 48). Моргентхау јасно поручује да „међународна политика, као и свака друга политика, представља борбу за моћ. Какви год били крајњи циљеви међународне политике, моћ је увек непосредан циљ“ (Morgenthau, 2014, str. 27). И Џозеф Нај (Joseph S. Nye) реалистима приписује јасно исказан став о преминацији војне силе као директној експликацији примене тврде моћи у међународним односима који су засновани на анархистичној представи светске политике без постојања врховног ауторитета изнад држава који бих их уређивао у јединствени систем. „Реализам претпоставља да у анархичним условима светске политике, где нема више међународне инстанце владе изнад држава, оне се морају ослонити на сопствене способности

како би сачувале независност, и да кад дође стани-пани, *ultima ratio* јесте употреба силе. Реализам осликава свет као низ суверених држава које теже да очувају своју безбедност, с војном силом као коначним инструментом... Реалисти се појављују у разним облицима и величинама, али сви махом заступају тезу да је глобална политика политика моћи“ (Naj, 2012, str. 38).

Моргентау као родоначелник реализма и присталица очувања *америчке хегемоније*, још је експлицитнији. Он, наиме, сматра да „се основни амерички национални интерес налази у таквом глобалном односу снага у коме: а) постоји у Европи равнотежа моћи која обезбеђује да се ниједна држава или група држава не издигне у толикој мери да угрози јединствену позицију САД као силе хегемона без ривала у западној хемисфери и б) одржавање исте, такве „равнотеже“ снага у Азији чије би нарушавање имало тешке последице по интересе САД“ (Simić, 1999, str. 184).

Кључно полазиште многих теоретичара реализма јесте став да међународни односи почивају на *анархији*. Тачније да је то њихов главни контекст, а то значи да су односи углавном нерегулисани јер у њима не постоји врховни ауторитет који би диктирао и креирао суштинску динамику и правила. Међу њима је свакако и Роберт Гудин (Robert E. Goodin), који реализам описује кроз четири основна принципа: 1. државе су кључни актери међународних односа, 2. међународни односи су анархични јер у њима не постоји врхунски ауторитет – регулатор, 3. међународни актери се у међународном систему односа понашају рационално и усклађено са

сопственим интересима, и 4. све државе теже јачању моћи како би тиме увећале капацитете своје одбрамбене способности. Чарлс Кегли (Charles W. Kegley) и Јуџин Виткоф (Eugene R. Wittkopf) у делу *Светска полиција, џиренд и трансформација* промовишу сличне ставове. Њихова кључна порука садржана је у постулату да „државе не смеју никада поверити задатак самозаштите међународној безбедносној организацији или међународном праву и треба да се одупру настојањима да се међународно понашањерегулише путем глобалног управљања“ (Proroković, 2018, str. 49).

„Реалисти су иначе, по природи ствари, окренути националном интересу властите земље и истраживању најбољих начина да се он оствари. Поједини од њих чак сматрају 'да је наш сопствени национални интерес све што смо заиста способни да знамо и схватимо'. Отуда је већини реалиста заједничко разумевање међународне политике као 'трајног напора да се одржи и повећа сила једне нације и да се одржи у равнотежи или смањи сила других нација'“ (Simić, 1999, str. 184).

Временом су се унутар ове теоријске парадигме искристалисала два важна правца, која се у литератури дефинишу као *дефанзивни* и *офанзивни реализам*. Иако обе групе, сматра Драган Живојиновић, наводе да државе увећавају своју војну моћ ради осигурања властите безбедности, „они се разликују у тумачењу тих разлога за активност кључних актера међународне политике“. Дефанзивни реалисти сматрају да ће те активности изазвати опасно увећање војне моћи, јер ће све државе тежити да се понашају исто, наравно свака у складу са

пре свега својим економским капацитетима да финансирају означен процес, док се офанзивни реалисти окупљају око става да дефинисани процесинеће повећати опасност од континуалног увећања војне моћи, јер постоје бројни лимити који то онемогућавају. Док „пише о концепту офанзивног реализма, Џон Миршајмер (John J. Mearsheimer) износи песимистичну слику међународних односа, пошто наглашава да се такмичење између држава у увећању војне моћи обично завршава оружаним сукобом“. „За све реалисте, калкулација моћи лежи у самом срцу њиховог схватања света који их окружује. Моћ је валута политике великих сила, и државе се надмећу за њу. Оно што је новац у економији, то је моћ у међународним односима“ (Miršajmer, 2017, str. 40).

в) Неореализам као приступ проучавању међународних односа конституисао се око *концепција самопомоћи*. А поменути концепт/ принцип самопомоћи којим треба да се руководе државе у међународним односима инаугурисао је Кенет Волц (Kenneth Waltz), и он се темељи на ставу да све државе морају и треба да се ослањају на сопствене ресурсе у стицању респектабилних

капацитета моћи како би биле у позицији да самостално бране сопствене националне интересе. Јер, каже Волц, „ниједан људски поредак није гаранција против насиља“ (Volc, 2008, str. 115). Пошто и он полази од анархије као базичног контекста у међународном систему, залаже се за концепт *самойомоћи* којим би се државе саме позиционирале у међународном поретку моћи тежећи што бољем положају. „За структурални реализам, анархија, дакле, утиче на то да актери постају слични и да се њихово понашање у структури усмерава ка прављењу баланса“ (Proroković, 2018, str. 50). Према Вилијаму Волфорту (William Wohlforth), егоизам држава је изражен као *национализам*, тако да то узрокује базично неповерење које влада међу њима, док о евентуалном *алириуизму* није могуће говорити у опште. Примери око проглашене пандемије корона вирусом (ковид 19) из 2020. године на најбољи начин потврђују претходне констатације. Државни егоизам постао је главни принцип понашања у међународним односима чак и када је била реч о јавно декларисаним партнерским међународним асоцијацијама и институцијама.

References / Литература

- Kenedi, P. (1999). *The Rise and Fall of the Great Powers*. Podgorica: CID [In Serbian]
Miršajmer, Dž. (2017). *The Tragedy of Great Power Politics*. Beograd, Čigoja [In Serbian]
Morgentau, H. (2014). *Theory of International Politics*. Podgorica: CID [In Serbian]
Naj, Dž. (2012). *The Future of Power*. Beograd: Arhipelag [In Serbian]
Proroković, D. (2018). *Era of Multipolarity*. Beograd: Službeni glasnik [In Serbian]
Simić, D. (1999). *World Order*. Beograd: Zavod za udžbenike [In Serbian]
Volc, K. (2008). *Theory of International Politics*. Beograd: Aleksandrija press [In Serbian]
Vukadinović, R. (2004). *International Political Relations*. Zagreb: Politička kultura [In Croatian]

Ljubiša M. Despotović

Institute for Political Studies

Belgrade (Serbia)

Contributions of American theoretical thought to the disciplinary constitution of contemporary international relations

Summary

This paper will articulate and argumentatively prove the crucial contribution of American theoretical thought to the disciplinary constitution of contemporary international relations as a discipline in political science. In particular, we will consider three important directions of theoretical research of international relations - historical, systematic and normative. We will pay special attention to the liberal and realistic school of thought and its most important theoretical insights concerning the character of international relations, especially after the Second World War.

Keywords: contemporary international relations, liberalism, realism, neorealism, USA, force balance